

# Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi pol. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 5.

V Ljubljani, 1. marcija 1877.

Tečaj XVII.

## Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

### 1.

Pri vseh omikanih narodih se nahaja mnogo knjig, ki govore o odgoji. Dosti se piše o tem predmetu, ali izveršuje se tako malo. Pri vsem tem napredovanji pedagogičnega slovstva, odgoja nikakor ne napreduje. — Vzrok temu je, da se te knjige največ obračajo na učitelje, in njim dajó lepa pravila, kako imajo ravnati v šoli z otroci; na stariše pa čisto pozabijo. Ako hočemo imeti čvrste, zdrave rastline, moramo vedeti, kako jih imamo gojiti že od začetka njihove rasti. In če je to že tako potrebno pri rastlinah, koliko bolj je še pri otrocih, ki so ljudje, vzvišeni nad rastlinstvom in živalstvom. V začetku njihovega življenja se imajo pa z njimi baviti stariši. Tem bi bilo ravno tako potrebno dati taka pravila, še bolj kakor učitelju. — Res je, da tudi oni, ki ničesa ne vedó o odgoji, celo oni, ki ne poznajo tega pojma, odgojajo vendar časi dobre otroke. Ali to je le slučajno. Odgojalo se je, preden se je pisalo o odgoji, in sicer tudi dobro. To je pa treba, kakor nemški pedagog Gräfe pravi, pripisovati sreči in božjemu varstvu.\*)

Zato se je lahko izgovarjati starišem, da ne vedó, kako naj odgojujejo otroke, da bodo dobri. To je res žalostno, ali nikakor ni opravičeno. Stariši morajo vedeti svoje dolžnosti. „Kdor očetovskih dolžnosti ne pozna, nima pravice postati oče“, pravi francoski filozof Rousseau.

Zakaj ne postane vsakdo vojskovodja, minister, duhoven itd.? Zato ker nima zmožnosti za ta stan. Zakaj pa postane marsikdo oče, ki nima

\*) In mi bi še pristavili: dobremu izročilu in poštenim navadam.

zmožnosti za to? Na to vprašanje ne dobimo pametnega odgovora. — Lep čut res mora biti, postati oče. Vsakdo je pri rojstvu svojih otrok vesel, vsakdo je ponosen, toliko ve govoriti o lepoti, krepkosti svojega novorojenca, ali o sebi ne vé nič drugega povedati, kot da je oče. Oče ali prav za prav nja polovica. Kakor ostanejo pesniki, ki nimajo pevskega darú, polovičarji, taki polovičarji so tudi očetje brez znanja očetovskih dolžnosti. — Ako hočemo dobiti dobre rastline, moramo vsaditi zdravo seme v zemljo. — Stariši, ki hočejo imeti zdrave otroke, morajo biti sami zdravi. To je pogoj. Ako tega ni, je vse zastoj. Zdravo telo je najboljši blago za vsacega, posebno pa za stariše. Ali to je jako težavno. Ljubezen moža do žene dostikrat pozabi na to, pozabi vse nasledke, ki izvirajo iz tega. Če je ta ljubezen potrebna, vendar je dostikrat tako škodljiva. — To se ne da predrugačiti. In ker se ne da, zato tudi ni pričakovati, da se odgoja sploh kmalo zboljša. Le v zdravem telesu prebiva zdrav duh, le zdrav duh se zamore izomikati, in le on se zamore povzdigniti do spoznanja resnice, , ktera je cilj in konec vsega človeškega mišljenja.

Vsak otrok pride slaboten na svet. To je potrebno. Ali če pride še zraven bolehen, to je neprijetno in nikakor ne dobro. Neprijetno je prvič za stariše, ki imajo mnogo več dela z njim kot sicer, in drugič za otroka, ki mora več terpeti, kot bi sicer. Perva mladost tacega otroka preteče večidel mej boleznimi, te ovirajo njegovo rast in njegov razvitek. Saj ima že tako vsak otrok prestatí mnogo bolezni, čemu mu jih še pomnožiti? S podukom se začenja pri tacem otroku še le jako pozno in tako ostane za družini. In potem se čudimo, ako so drugi otroci, ki so mnogo mlajši, na viši stopinji, nego je on. To je čisto naravno. Kolikor več časa potrebuje kaka stvar za izgotavljenje, toliko pozneje se izgotovi.

Bolehnost otrokova je tedaj že ena zapreka pri odgoji. Druga še večja je pa revščina. Od revščine do hudodelstva je le en korak, in ta je pogubiven za vse človeštvo. Že na kmetih se pokažejo tako strašni nasledki siromaštva, v mestih so nepopisljivi. Otroci ubozih starišev gredó beračit; in ko priprosijo par krajcarjev, gredó domov, ter jih izročé starišem, ki si kupijo za nje žganja, da v njem zatopé vse svoje britkosti in vsaj za trenotek pozabijo svoje siromaštvo. Kdo bo očital tac'm starišem, zakaj ne skerbé nič za svoje otroke! „Dajte nam kruha!“ odgovoré, „in drugače bode“. — Očetu ni tedaj le potrebno poznati očetovskih dolžnosti, mora imeti tudi sredstva, da jih izpolnuje. — Tega pa ravno nimajo premnogi. In ako se jim dajó še tako lepi nauki, vse je zastoj. Vse drugače bi bilo, ako bi bili vsi ljudje premožni. — To je izprevidel že marsikdo, in zgodovina nam imenuje možé, ki so to izveršiti skušali in tudi izverševali.

V prvi versti je špartanski postavodajalec Likurg. On je prvi spoznal, da je revščina najhujša zapreka v odgoji. V ta namen je razdelil vse posestva Špartancev na enake dele in dal vsacemu enega. To bi bilo sicer že dovolj. Špartancem je dal s tem priložnost, njihove otroke gojiti na en način. Ali lahko bi se prigodilo, da bi eden bolj skrbel za nje kot drugi, zato je vstanovil še verh tega splošno odgojilnico za otroke. Velike cene je to dejanje, ali še imenitniše bi bilo, ko bi bil on pri odgoji imel celega človeka v mislih. Ali on je le imel pred očmi telesno odgojo, duševno je pa zanemaril. Ta misel sta hotela vresničiti brata Graccha v Rimu, ki sta tudi želela razdeliti vsa posestva Rimljanov na enake dele. Ali za ta predlog sta morala umreti. In ko bi kdo sedanjí čas skušal izvršiti to, poslali bi ga v norišnico.

## 2.

Ali pa ni pomagati temu zlu? To vprašanje so si stavili že od nekdaj misleči možje. Ker ni mogoče starišem skrbeti za odgojo svojih otrok, vstanovili so odgojilnice, šole, ki imajo prevzeti nekoliko tega težavnega posla. Ali vse eno ni nič bolje, kajti stariši nič ne storé za odgojo, ali je pa to, kar učinijo, v nasprotji s šolsko odgojo. Celo hudi so stariši, ker morajo pošiljati otroke v šolo. Ako bi bili doma, bi jim lahko kaj prisluzili. — To je res. Ali treba je tudi gledati na prihodnost. Kaj bode pač iz otroka, ki se nič ne uči? Siromak kot oče njegov. Ako pa hodi v šolo, more vendar postati iz njega kaj. Če tudi ne postane gospod — kajti vsak ne more biti gospod — bode vsaj kaj več kot njegov oče, bode se vsaj na laži način živil. — Od vsacega človeka se zdaj mnogo tirja. In koliko se bo še pozneje! Brez branja in pisanja že zdaj težko izhajajo ljudje, koliko težje bodo še pozneje. Stariši, ki ne morete zapustiti otrokom blaga, ne dati jim denarne dote, dati jim pa zamorete lepši, imenitniši zaklad, ktereга jim ne ukrade noben tat, ne uropa noben ropar. Ta zaklad, kateri tako malo cenite, so vednosti. Vi jim ga ne morete dati, kajti v svoji mladosti niste imeli priložnosti si ga nabrati; pustite, da jim ga dajó učitelji, ki imajo temu dolžnost. — Po domači odgoji se pa tudi ravná vspeh v šoli. Vtisi, ktere prejme človek doma, so dostikrat neizbrisljivi. Noga kitajskih žen ostane vedno majhena, ker se je od nekdaj devala v ozke čevlje. Otrok, ki se v prvi mladosti popači, ostane velikrat vse življenje popačen.

Vernimo se zopet k pedagogičnim knjigam. Rekel sem, da se one obračajo le na učitelja. Pa tudi v tem smislu niso popolne. One dajó le pravila in družega nič: učitelj naj stori „to in to“, če se zgodi ali ne zgodi to in to; učitelj naj bo „tak in tak“; otroci naj se vadijo „v tem in tem“, i. t. d. To pa ni dovolj. Učitelj mora poznati svoje dolžnosti. To je res. Ali tudi sredstva mora imeti. Pedagogike se obračajo

le na one šole, v katerih so vsa sredstva; kjer jih pa ni, tam je pa učitelj sam sebi prepuščen. „To in to“ je lahko svetovati, težko tudi ni učenca vaditi „v tem in tem“, kjer je mogoče. Ali kjer ni, tam je vsa učenost pri kraji. Take pedagogike so kot knjige, ki uče sejati, gnojiti in druga poljska dela. One podučijo človeka, kako se dela, ne, kako naj dela. Naj vzame kdo izmed nas tako knjigo v žep in naj gre na polje sejati ali orat, in naj pri delu gleda pogosto vanjo, da se ne bo zmotil. Kaj slabo bo opravil.

Zato bi bile pedagogike veliko bolj praktične, ako bi se bolj oziralo na otroka, kot na učitelja. Saj je vse dejanje, katero se stori v odgoji, le za otroka. Otrok je pogoj, če bi njega ne bilo, bi ne trebalo odgojitelja. Res je, da otrok ni odločilen, da odgojitelj ne sme vsega storiti, kar želi otrok, ali z njegovo pomočjo se mora pripeljati na to pot, da želi to, kar je prav, t. j. kar mu mi hočemo dati. Tudi otroku ne smemo le dajati pravil, ampak on naj jih tudi sam si pridobiva. — Tudi naj bi pedagogike ozir jemale na otroka od začetka njegovega življenja, ne le od onega časa, ko stopi v šolo. Imele bi to prednost, da bi bile kažipot roditeljem in učiteljem.

Lehko bi se ugovarjalo temu, da bi se na tak način morala za vsacega otroka pisati posebna pedagogika: za bogatinovega otroka druga, za beračevega druga, za kmetovega druga i. t. d. Motite se. Otrok je otrok, eden kot drugi potrebuje iste pomoči, na isti način se mora tudi odgojevati. Če so stariši različni, zato pa otroci niso. Zato so pa tudi perve šole, v ktere vstopi otrok, za vse enake. Ako bi se moral bogatinov otrok drugače odgojevati, kakor beračev, bi se delile ljudske šole: v bogatinske, beraške, kmečke i. t. d. V ljudski šoli se ima vsak otrok naučiti tega, kar mu je potrebno za življenje. Če se pa želi kdo više izobraziti ali pripraviti za kak poseben stan, gre lahko v viša izobraževališča. V te je pa zopet odpert vstop bogatinu in beraču (?).

Pogosto se sliši, da siromak ne potrebuje odgoje, in tudi Rousseau misli tako. V tem slučaju nima prav. Ali se beračev sin res ne sme izobraziti za kaj več, nego je njegov oče? Saj ni sedanji čas tako, kakor je bilo nekdanj v Indiji, kjer je moral sin postati to, kar je bil njegov oče. Kako žalostno bi bilo, ko bi vsi beračevi sinovi morali postati berači. Če še zraven pomislimo, koliko otrok ima marsikteri berač, koliko preglavic bi nam delali vsi ti berači! In če bi se ti še pomnožili z onimi, ki so iz bogatinov postali berači, bi bil kmalo ves svet berašk. Beračija bi bila edino rokodelstvo; in h komu naj bi hodili vsi ti beračiti?